

ĎABLŮV HRBET
IVAN KUČERA
HONZA VOJTÍŠEK

2022

NAKLADATELSTVÍ
GOLDEN DOG

ĎABLŮV HŘBET

Text © Ivan Kučera, Honza Vojtíšek, 2021

Obálka © Michal Březina, 2022

Odpovědný redaktor: Martin Štefko

Korektury: Nelly Černohorská

Sazba a grafická úprava: Michal Březina

Vydalo nakladatelství Martin Štefko – Golden Dog
v roce 2023

Svatojanská 703, 382 32 Velešín

www.goldendog.cz

1. vydání

ISBN 978-80-88635-32-1 (PDF)

ISBN 978-80-88635-33-8 (EPUB)

ISBN 978-80-88635-34-5 (MOBI)

*Ted' poutníci po údolí
spatří rudým oknem ve zdech
roztrásat se hrůzné tvory
v drásajících poryvech.
A jak dravý přítval strání
věčně proudí z vrat
hnusná smečka v rozchechtání –
úsměv byl jí navždy vzat.*

Edgar Allan Poe, Zakletý palác
(překlad: Josef Hiršal)

Fortuna omnis superanda est ferendo.

Vergilius

*Tak jsme tedy my,
jako ty boží plameny,
jako ty květy na chladné zemi,
jako ty drahé kameny;
padají hvězdy, i my padneme,
vadnou ty květy, i my zvadneme.*

Andrej Sládkovič, Marína

1278

Léto roztahovalo svou jasnou náruč a zpívalo rozličnými hlasy a zvuky. Ptáci, hmyz i ve větru švelící koruny stromů dohromady vytvářeli všeprostupující zvučný chorál oslavující ostré a hřejivé sluneční paprsky. I řeka, divoce se hrnoucí mezi kameny a na několika místech vytvářející malé i větší tůňky, pěla neutuchajícím tónem.

Kristinu těšilo, že se jí na chvíli podařilo opustit ostatní, včetně malého Petříka, kterého měla po většinu času na starosti. Nešlo o příbuzného, jen se o něj starala, když jeho matka měla co na práci. A že toho po cestě bylo na práci hodně. Kristině táhlo na čtrnáct, měla hubenou postavu, která se právě rozhodla nabrat něco ženských tvarů, ostře řezané rysy ve tváři a neposedné vlasy barvy mokré slámy sahající k ramenům. Při úsměvu se jí vedle koutků úst propadaly dva důlky strhávající na sebe veškerou pozornost. Její nohy a ruce věčně pokrývaly modřiny, šrámy a strupy. Mohly za to neustálé výpravy pryč od lidí.

Jejich skupina čítala tři desítky lidí různého věku. Cestovali už několik dní. Kristina nikdy nepochopila, proč se rozhodli opustit rodnou osadu, v níž celý život žila, a zkusit hledat štěstí v několik dní vzdáleném Trenčíně. Ona chtěla zůstat, líbila se jí malost osady, jen těch pár lidí, které dobře znala, okolní louky, široká řeka, vzdálené lesy, klid, ticho, mír a naprostá samota, když zmizela z domu. Neměla důvod odejít, město ji vůbec nelákalo. Představovala si jej jako stísněné – jasně vymezené prostory s davy nepřijemných a neznámých lidí proudících úzkými ulicemi. Všechen ten hluk a shon, omezující hradby a neustálý dohled vtíravých očí; do ticha a laskavého zpěvu přírody daleko. Lidi... Neměla je ráda. I ten Petřík uměl být pěkně protivný a nepřijemný, nemluvě o Kristinině desetiletém bratru Marošovi. Byl drzý, neustále si ji dobíral a nešťítíl se ani fyzických útoků. Dokázala se jim ubránit a naložit mu jednou tolik, otec však stál povětšinou na bratrově straně, a tak se jim oběma co nejvíc vyhýbala.

Kristina neměla při odchodu z osady na výběr. Otec, stejně jako ostatní ze skupiny, věřil, že ve městě najde lepší práci a lépe zajistí obživu sobě i dvěma dětem. I Maroš se do města těšil, viděl se jako voják, stejně jako malý Petřík, u něhož to ale nikdo nebral vážně. Zkusila se před odjezdem otce zeptat, zda by ona nemohla v osadě zůstat. Je už přece velká a umí se o sebe postarat. Místo otcových úst však odpověděla jeho ruka a jasné ne si Kristina na levé líci nosila až do večera.

Při obtížné cestě i nejbližší začnou lézt na nervy, otec byl čím dál rozmrzelejší. Nikdy by ji nenapadlo, že ho putování tak zmůže. Dva vozy naložené veškerým majetkem, který skupina nashromáždila a dal

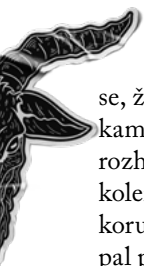

se převézt, pár koní, děti, nějaká drobná zvířata pomalu ubývající po každém jídle. A teď se na delší odpočinek zastavili tady. Už když se k horám blížili, vypadaly zlověstně. Hluboké a temné lesy, které obalovaly k nebi se tyčící vrcholky, vypadaly z dálky jako mohutná, neprostupná hradba. Když do nich vjeli, objaly je a sevřely. Nebylo to vůbec příjemné. Země se zvlnila, vozům i nohám v cestě bránily velké kameny i vyvrácené stromy. Jejich postup se zpomalil. Každou chvíli museli zastavovat, aby vyhledali správný směr a proklestili se křovinami, několikrát se obraceli, vrátili a zkoušeli to jinudy.

Kristina měla přírodu ráda, ale ta zdejší na ni působila tísnivě a mrazivě. Slunce se skrze koruny stromů probíjávalo jen s velkými obtížemi. Kolem se nacházelo plno zrádných míst, srázů, obrovských balvanů, hustého křoví a temných koutů. Les ne a ne skončit, jako by se rozhodl postupovat společně s nimi a pořád je držet ve svém náručí. Zdálo se, že se neustále hýbe, mluví na ně, a co Kristině připadlo nejděsivější, sleduje je. Kamkoliv se otočila, pořád v zádech cítila upřený pohled. Když se tu a tam prudce ohlédla, nespatriła nic, snad jen krátký mihotavý pohyb kdesi v dálce. Mohl to být pták, malé zvíře nebo jen pouhá hra stínů a listů, chvějících se v občasném vánku. A ty zvláštní zvuky! Ozývaly se odevšad. Z míst, kde se kmeny stromů měnily v neprostupnou hradbu i z vrcholků kopců. Zvuky, které nikdy předtím neslyšela. Zvuky, které, jak si všimla, nejen jí, ale i ostatním naháněly hrůzu.

Naštěstí řeka tyhle pocity trochu rozmělnila. Kristina přistoupila až na samotný její okraj, přeskákala několik kamenů k rozlehlé tůňce mezi kmeny javorů. Klidná hladina zde působila příjemně a zdálo

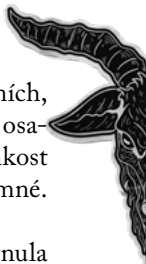

se, že přímo vábí k ponoření. Zastavila se na plochem kameni vymletém do tvaru obří mísy a pomalu se rozhlédla. Voda v hlavním proudu řeky bouřila, kolem poletovaly modré motýlice lesklé a jiný hmyz, koruny stromů nad ní tiše tancovaly a od vody stoupal příjemný chlad. Pár metrů od ní pil malý, barevný pták. Nebyl to pocit přesvědčivé jistoty, ale zdálo se, že je tady sama.

Kristina si zula již notně sešlapané boty, svlékla jednoduchou sukni a rozvázala dlouhý pruh čistého plátna, jímž měla kolem boků ovázaný rozkrok. Poté jen v haleně těsně pod pas vstoupila do tůňky a pomalu se zanořila do vody. Bylo to příjemné a uklidňující. Voda chladila, tělo nad hladinou prohřívaly sluneční paprsky, šumění nedalekého proudu takřka uspávalo. Rozpustila máchla rukou a do výšky rozstříkla četné kapky. Zopakovala to levou, pak ve vodě začala oběma rukama prudce máchat.

Náhlý poryv větru rozechvěl hustou travu na břehu. Stonky a listy se vlnily, jako by byly pod hladinou. Kristina tanec fascinovaně sledovala. Přemýšlela, jak měkké to lože musí být, kdyby se v trávě uvelebila. Pak se ponořila až po krk, lehla si na dno vystlané měkkým tlejícím listím a dívala se kolem. Takto vydržela několik minut. V tento okamžik se cítila dobře, ale přesto jí okolní místo připadalo tak... nekonečné, pronikavé a živé. Děsilo ji to. Začala se zaobírat myšlenkami na odjezd. Jak dlouho bude trvat, než tyhle hory překonají? Jak to bude vypadat za nimi? Jak ve městě?

Přišel čas se vrátit zpět ke skupině. Pomalu vstala a s koleny ve vodě ze sebe nechala stékat kapky. Halena se jí okamžitě přilepila k tělu. Rukama ji ždímalala nejprve na břiše, poté na bocích a pokusila se

i na zádech. Kroutila a mačkala šedou látku v dlaních, dokud se čůrek tekoucí vody nezměnil v několik osamělých krůpějí. Látko zpočátku chladila, ale vlhkost se na slunci rychle ohřála. To nebylo moc příjemné. Stejně jako tupý a neposedný tlak v břiše.

Rozhlédla se a popošla kousek stranou. Vyhrnula si mokrou halenu nad boky, přičapla a lehce zatlačila. Chvilí se nic nedělo, nakonec z ochlupení jejího klína prudce vytryskla moč a v krátkém oblouku rozčeřila hladinu tůňky. Proud polevil, když se kdesi za ní ozvalo ostré, pro okolí až nepřírozené zapraskání. Kristina se otočila a pokoušela se rozpoznat původce hluku. Pohybem jí však z kamene sjela pravá noha a poslední kapky moči se rozprskly o její kotník až na stehna. Postavila se a znovu se ohlédla do míst, odkud jí zvuk vyrušil.

Leknutím vykřikla. Přímo za ní stál vysoký muž.

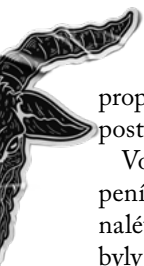
„Otče...“ vydechla úlevně a snažila se stáhnout si halenu co nejniž. Rozpačtým pohledem strelila ke své sukni a plátnu. Jen krok a půl vzdálené, přesto najednou tak daleko. „Ach... Vy jste mě sledo-“

Jeho pohled jí nenechal domluvit. Byl odhodlaný. Nehybný. Hleděl přímo na ni, ale zdálo se, že nekonkrétně na nějakou její část. Jako by dokázal i z té blízkosti zrakem obsáhnout celou její postavu.

„Já...“ vztáhl po ní otec ruku, sevřel v pěsti dceřinu halenu a přitáhl si ji k sobě.

„Otče, co to děláte?“ Kristina se překvapeně rozhlédla kolem. Hledala bratra nebo kohokoliv jiného. Myšlenka na to, že je zde s otcem sama, jí z neznámého důvodu hrozně vyděsila.

Otcova tvář měla ztrhané, věkem i starostmi setřené rysy. Černé vlasy seříznuté kolem čela a uší již pomalu šedly. Jindy netečné, jakoby prázdny oči jí teď

propichovaly až ke kostem. Jeho hubená, šlachovitá postava se podivně chvěla.

Volnou rukou jí zajel pod halenu, pohladil překvapením i strachem ztuhlé břicho a hrubě sevřel sotva se nalévající pravé nadro v rozpuku. Otcova dlaň i prsty byly od práce se dřevem drsné, mozolnaté a zbrázděné jizvami. Malíčku chyběl poslední článek už od doby, co byla malá.

Kristině se skoro podlomila kolena. Jako by se jí po těle plazil vyschlý a znetvořený, mrtvý had.

„Už nevím, co mám dělat,“ pronesl otec naprosto klidně a důkladněji podebral její prs. Jako sedlák snažící se ocenit kupované tele nebo rolník kochající se hlávkou zelí. „Jsou to dva roky, co tvoje matka...“

Zemřela, zablesklo Kristině myslí. Ano, zemřela před dvěma lety. Otec od té doby chřadl a upadal, i když se snažil nedávat to najevo.

„Ale...“ hekla a pokusila se vytáhnout jeho ruku zpod haleny.

„Jsi jí tak podobná,“ odstrčil dceřiny paže loktem. „Jako bych viděl ji.“

Jeho plátěné kalhoty cosi napínalo. Kristina věděla, co to je. Jednou už to viděla, když vloni na jaře narazila v lese na Bibu s Jožkou. Tehdy ji to zaujalo, teď se jí zvedl žaludek.

„Tak si řekněte Jance a mě nechte být. Nebo počkejte do města...“

Místo odpovědi ji jen přitáhl těsněji k sobě. Vztyčená látka se o ni tam dole otřela. Její vrcholek jí přejel po podbříšku.

Kristina odvrátila zrak. Nemohla se dívat do těch očí. Z toho, co v nich viděla, ji mrazilo. Už nikdy se do nich nechtěla dívat.

„Měla bys ctít svého otce,“ pronesl dychtivě. Dlaní jí přejížděl po ěnadru, jako po právě utrženém jablku. Trhaně oddechoval, jako by se pokoušel zadržet dech, aby ji neodfoukl.

„Ale ne takhle,“ oponovala. „O něčem takovém se v Bibli nic nepíše.“

„Jak ty to můžeš vědět?!“ Pevně sevřel její prs a v očích se mu zalesklo.

Pokusila se mu vyškubnout, ale prudkým pohybem ji otcovy nehty dráply přes ěnadro a bradavku. Jako by jí na hrud' někdo vysypal žhavé uhlí. Štípalo a páliło to, až jí do očí vyhrkly slzy.

„Otče, prosím, ne!“ Snažila se mu vymanit.

„Mlč!“ rozkázal, pustil halenu a rozevřenou dlaní jí štíplavě pleskl přes tvář.

Aniž by pustil ěnadro, teď rozdrásané nehty, ucho-pil jí za loket a přitáhl k sobě. Pak jí objal a rukou sklouzl k jejímu rozkroku. Cítila, jak jí prsty rozhr-nuly ochlupení. Druhá dlaň jí jako čelisti zdivočelého psa sevřela holé a rozechvělé pozadí.

„Ne!“ vykřikla, šklubla ramenem a udeřila jím otce zesponu do brady.

Opět jí uštedřil facku. Poté si rychle rozvázal plá-těné kalhoty a spustil je ke kostnatým kolenům. Penis mu trčel kupředu. Nedal jí čas nijak reagovat. Pravou nohu zahákl kolem jejího kotníku a rukou drtící ěnadro jí od sebe odstrčil. Přepadla a natáhla se do trávy, kterou před několika okamžiky, v nyní rozbou-řeně, překvapeně a vyděšeně mysli vzdáleně několik let, obdivovala. Nebyla tak měkká, jak si představo-vala. Při tvrdém dopadu zjistila, že tráva před lidským zrakem skrývala kameny, rozeseté po břehu jako hrst obilí rozhozená po poli. Do jednoho z nich, dost

velkého a tvrdého na to, aby jí vyrazil dech, narazila zády. Vyhekla bolestí. Uhodila se i do lokte.

„Prostě to potřebuju,“ poklekl k ní otec a vyhrnul jí halenu. Pohledem zálibně pohládl její rozkrok. „Nemůžu si pomoci. Už je to dlouho.“

Pokusila se vstát, ale úderem otevřenou dlaní ji srazil zpět.

„Drž!“ Vrhel se na ni. Pravou rukou svíral a k zemi tlačil obě její zápěstí. Levou rukou a bokem se snažil Kristině co nejvíce roztáhnout nohy. Jakmile se mu to povedlo, zalehl mezi její kolena.

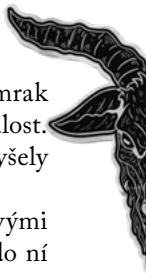
Cítěla, jak se jí otcův naběhlý penis otřel o stehno. Věděla, kam s ním míří a hodlá zasunout. Děsila se toho. Nevěřila, že se do těch míst něco takového může vlézt. Zachvěla se hnusem a odporem.

Veškerá její energie zmizela pod otcovými údery a neuvěřitelností situace. Neměla sílu se bránit, ležel na ní celou svou vahou. Zkoušela ještě jednou poprosit, ale slovům se nechtělo z hrdla. Soupeřila se vzlyky, kdo bude venku dříve. Zatím to byl nerovný souboj. V očekávání nejhoršího skousla spodní ret a odvrátila hlavu na stranu.

Pak do ní vstoupil. Nepříjemný tlak naplnil její lůno až k prasknutí. Po chvíli povolil a ustoupil ostré bolesti. Její klín se změnil ve žhnoucí pec. Jako by ji tam otec něčím řezal a snažil se co nejvíce rozšířit. Uvědomila si, že se v ní cosi nenávratně přetrhlo. Už nikdy tam nebude stejná. Něco se změnilo. Napořád. Až teď vzlyky nad slovy zvítězily.

Otec ničeho nedbal a v záchvatu vítězství rozhybal své boky. Začal hlasitě hekat.

Kristina vytrěštěnýma očima hleděla, jak se po nebi připlazil velký mrak a pohltil slunce. Paprsky přestaly bodat a stáhly se do stínu. Řeka, údolí i dvě zpcená

těla tonula v chladivém přítmí, jako by chtěl mrak před možnými zraky zakrýt onu otřesnou událost. Okolí náhle ztichlo, Kristininy uši najednou neslyšely nic než odporné funění.

Bolest a pálení se stupňovaly společně s otcovými přírazy. Čím víc a hlasitěji hekal, tím prudčeji do ní vstupoval. Svaly v jeho těle se stahovaly a povolovaly, pot z jeho obličeje jí skapával na odhalená ěadra, cítila podivnou lepkavou vlhkost v místě, kde se její a otcovo tělo spojovaly. Bolest prostupovala čím dál hlouběji do jejího těla, jako by ji tam otec pěchoval. Pečlivě a metodicky.

Už jí nedržel zápěstí. Roztáhla ruce a v záchvattech bolesti a ponížení v levé pěsti sevřela chomáč trávy. Dva tři otcovy přírazy a stonky jí zůstaly v ruce vytržené z kořenů. Chtěla chytout další, ale místo trávy nahmatala kulatý a chladný valoun. Sedl jí do dlaně dokonale. Sevřela kolem něj prsty. Jako by to byl signál pro její rozhodnost, aby se vrátila z výletu. Rozbouřená a vzteklá.

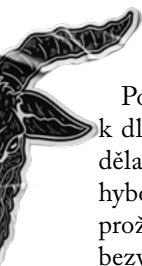
Krátce kámen potěžkala a pak promluvila: „Řekla jsem ne, otče.“ Pozvedla kámen a uhodila jej do obličeje. Jen to křuplo a otcova tvář změnila tvar.

„Heeee,“ vyhekl a ještě jednou přirazil.

Na Kristinu dopadl otcův vyražený zub a několik horkých kapek krve. Spustila ruku zpět k zemi a praštila jej znovu. Tentokrát přímo do spánku. „Ne!“ vykřikla souběžně s úderem. A ještě jednou.

Otec teprve teď poslechl a přestal. Jeho tělo povolilo, znehybnělo a po chvíli se svalilo na bok.

Vysoukala se zpod otcových nehybných nohou, odtáhla se kousek dál a zasadila poslední úder. Opět to křuplo. Lebka nevydržela.

Postavila se. Kámen zamazaný krví se jí lepil k dlani. Její rozkrok hořel bolestí a před očima se jí dělaly mžitky. Svět se na okamžik rozmazal a rozpo-
hyboval. Nevěděla, zda náhlou změnou polohy těla, prožitým šokem anebo odhodláním k činu. Stála nad bezvládným otcem zastříkaná krví, ovšem jen ta na stehnech patřila jí.

Kdesi za ní se ozval ostrý výkřik, který rozřízl okolí napůl. Na okamžik utichl, ale jen co nabral dech, spustil se znovu.

Pomalou se za křikem otočila.

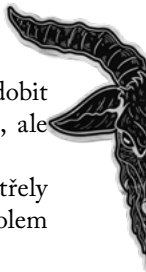
Tři metry od ní, bezpečně na břehu, stál malý Petřík, oči vytřeštěné děsem, ústa zdeformovaná ne-
utichajícím řevem.

Tak ji přece jen nakonec našel.

* * *

O několik hodin později se Kristina vleže zády opí-
rala o drsný a zvrásněný kmen borovice. Ostatní stáli v půlkruhu kolem ní a propichovali pohledy její unavené tělo. Sotva stála na nohou. Kolena se jí klepala a musela jim věnovat neustálou pozornost, aby se neprolomila a nestáhla ji k zemi. Rozkrok jí v neprav-
delných záškubech spalovala ohnivá bolest, jako by místo pochvy měla žhavý uhlík, na nějž někdo fouká. Rozbolavělé ruce zplihle visely podél těla. Prsty měla rozdrásané do krve a omlácené kamením. Částečně stržený nehet malíčku pravé ruky visel jen na tenkém kousku kůže. Přinutili ji otce pohřbít. Bez jakékoliv pomoci musela z okolí natahat kameny a na otcovo mrtvé tělo navršit úhlednou mohylu. O něco slabší, ale neúnavná bolest jí tepala v pravém koutku čela. Když bratr zjistil, co se stalo, vrhl po ní kámen. Ten nenávistný pohled, který při tom měl, se dosud

nezměnil. Svým činem skoro přiměl napodobit ho i některé z ostatních, už se chápali kamenů, ale dospělí je včas zadrželi.

Teď zde stála jako terč přijímající všechny střely nenávisti, které jejím směrem metali. Skupina kolem ní hlídkovala, diskutovala, rozhodovala.

Její bratr Maroš, kámen neustále v ruce, jako by čekal jen na sebemenší náznak, že může dát volný průchod nenávisti a pomstít krutou smrt svého otce. Připraven dát sestře, již beztak nesnášel a opovrhoval jí, konečně pořádně najevo, co si o ní myslí, a přestříť jí nejlepší možnou podobu jejich vztahu.

Malý Petřík s matkou. Držela jej ochranně za obě ramena. Petřík mlčel, od děsivého pohledu na mrtvolu a svou oblíbenou Kisti celou od krve nepromluvil.

Ostatní. Muži, ženy, děti.

„Ukamenujeme ji,“ zaznělo z davu poté, co položila na otcův hrob poslední kus horniny.

„To přece nemůžeme,“ oponoval ženský hlas.

„Zabila svého otce!“ Další odpůrce. „Svého otce... a takovým ohavným způsobem.“

„Ale vždyť—“

„Je to vražedkyně.“

„Nezabiješ.“

„Právě. Nectila svého otce... zabila ho.“

Nemohli se domluvit. Hádali se.

„Nemůže s náma. Je nečistá, poznamenaná! Nemůže s náma zůstat.“

„Nechceme ji mezi sebou.“

„Je to čarodějnice. Nejdřív ho uhranula a pak...“

Slunce kleslo z oblohy mezi větve stromů. Ptáci, unavení celodenním zpěvem, začínali pomalu utíchat. Stíny roztáhly své ruce do dále, ale denní horko

se ještě nikam nechystalo. Tma nastane až za pár hodin. Noc byla ještě daleko.

Z davu vyletěl kámen a trefil ji do levého stehna. Byla to jen tupá bolest, fyzicky neškodná, ale psychická újma se jí prodrala až do mozku. Ani ona od okamžiku, kdy je Petřík zahlédl, nepromluvila. Neuvědomovala si proč, snad neměla sílu, chuť, odhodlání. Možná v tom bylo pohrdání. Jistota zbytečné námahy. Dav nepřesvědčíš.

Necítila se provinile. Ne. Postavila se tomu nejhoršímu, co ji v jejím dosavadním životě potkalo. Dokázala to zastavit. Matčin skon s ní otrásl, ale tohle vyrylo hluboké rány tam, kam ani smrt nedosáhla. Udělala, co musela. Tohle nikdo jiný nepochopí. I když...

Kristina mlčky hleděla do tváře Petříkově matce. Hledala tam alespoň nějaký náznak, pakliže ne zastání, tak alespoň pochopení. U ní jediné chápala, proč chce z vesnice pryč do města. Petříkova matka o všechno přišla. Žila s Petříkem, manželem a dvěma dalšími syny na kraji vesnice. Před necelými dvěma lety do jejich domu vnikla banda hrdlořežů potulující se krajem. Než se zjistilo, co se stalo, a muži z vesnice jim přišli na pomoc, stihli zabít Petříkova otce, oba starší bratry a matce uřízli kus pravého ucha. Vesničané, včetně Kristininina otce, tehdy tři z tlupy utloukli holemi, jen jednomu se podařilo zmizet mezi poli. Ovdovělou matku s Petříkem ve vsi nic nečekalo. Kristině bylo jasné, že ve městě hledá pocit bezpečí a jistoty pro sebe a malého syna. Teď však v její tváři nenacházela nic. Ani zastání, ani nenávisť. Jen zvláštní netečnost. Oči měla sklopeny k synovi, jehož držela bezpečně u sebe. Snad ona jediná dosud nepromluvila, nijak se ke Kristině a jejímu činu nevyjádřila.

Rozhodovali se dlouho, ale nakonec se dohodli.

Když sbalili vše na vozy a odjeli, zanechali ji v lese jen s trochou jídla. Důrazně ji upozornili, že jestliže si všimnou, že jde za nimi, už nebudou mít slitování a zabijí ji. Jejím trestem bylo vypuzení. Nechť zůstane tam, kde spáchala jeden z nejhorších hříchů. Je-li Bůh milosrdný, bude s ní. Nebude-li...

Drahnou dobu poté, co vozy zmizely mezi stromy a utichly jejich zvuky, seděla Kristina na kameni, vedle sebe tu trochu jídla, kterou ji milostivě počastovali, a hleděla do korun stromů.

Snesl se soumrak.

Nechali ji tu nejen s trochou jídla a svědomím, ale i s těmi zvuky.

Ozývaly se z různých stran.

Blížily se.

Teď cosi tvrdého sjelo po kameni. Kdesi přímo za ní.

Napravo ostře praskla větev.

Les se hýbal. Hučel. Promlouval neznámou řečí.

Blížil se.

Ty zvuky...

Jako by se k ní les skláněl. Chtěl ji obklíčit. Obejmout.

Tma.

Pohyb.

Zvuky.

Blíž a blíž.

Už skoro u ní...

LEDEN 1297
MATUŠOVA ZEMĚ

KAPITOLA 1

Kolem oběda se k Trenčínu rychle blížil muž na statném koni. Cválající pultunové zvíře černé jako noc se řítilo po cestě podél zamrzlého Váhu. Po ledu se s výskáním a smíchem klouzaly malé děti. Barva koně ostře kontrastovala s všudypřítomným bílým sněhem.

Kapitán měl k sedlu připnutou kuši s mečem. Zbraně při každém pohybu koně s řinčením nadska-kovaly. U vjezdu do města jezdec zpomalil a zvíře plynule přešlo do klusu. Proti nim se pohybovaly zástupy lidí a vozů. Farmáři vracející se z tržiště. Vozy měli prázdné, dnes se dařilo.

Muži z úst vycházely obláčky páry. Ostrý mráz jej řezal v plících. Ale i když mrzlo až praštělo, cesta byla natolik používaná, že se na ní všechn sníh roztopil, led popraskal a všem pod nohama čvachtalo bahno. Odlétávalo od kopyt kapitánova oře a dopadalo na žebráky a zmrzačené žoldáky u okraje hojně využívané cesty. Kapitán si všiml, že jeden z nich leží na boku a nehýbe se. Z otevřených úst mu trčel dlouhý,

neochlupený ocas potkana. Po chvílce hlodavec z ústní dutiny vycouval, v tlamě držel cosi krvavého.

Kapitán ve vzduchu cítil blížící se změnu počasí. Od západu zadul silný vítr. Blížily se mraky plné sněhu. Sněhová vichřice. Vítr ohýbal pokroucené, zdeformované koruny stromů, z nichž dávno strhal všechno listí. Syrový mráz se muži zarával hluboko pod nehty. Jak svíral uzdu, klouby prstů mu úplně zmodraly.

Po přístupové cestě vedoucí do města prošly denně stovky lidí. Vívaly je vysoké, statné stromy. Dnes se na nich pohupovala tři nahá mužská těla. Větve pod jejich vahou vrzaly, ale nepraskly. Zloději, snad zbojníci. Během mučení jim vytrhali maso ze zad, vypíchnali oči, strhli nehty na ruku i nohu a následně je polámali v kole. Až pak je sem zavěsili pro výstrahu. Kapitán věděl, že panovníci tohle nedělali často – neradi si nechávali města pošpinit podobnými výjevy. Popravy a mučení prováděli raději někde bokem. Krev, násilí a smrt škodily obchodu, a to nikdy nebylo dobré. Tímto aktem ale Matuš Čák Trenčanský pravděpodobně chtěl každému, kdo zavítá do jeho města, jasně naznačit, že zločin netoleruje, a kdo si nedá říct, dopadne stejně. Stromů rostlo podél cesty hodně.

Břicha mužů byla otevřená, trčely z nich zmrzlé vnitřnosti, na nichž hodovaly vrány. Jejich vřískání a krákání se neslo kilometry daleko. Kousky orgánů odpadávaly na cestu, kde po nich s vrzáním přejížděla dřevěná kola vozů a do bahna je zašlapávaly nohy průchozích.

Kapitán projel pod oběšenci. Nevěnoval jim pozornost. V životě bojoval v mnoha válkách. Krve a násilí viděl víc než dost. Vyhnul se sedlákovi, jemuž

se zřejmě na trhu nepodařilo prodat stádo koz, a teď je nahněvaně hnal před sebou. Přímo v ústrety valící se vichřici. Kozy mečely, pelášily domů do tepla a bezpečí. Hleděly přitom na kapitána. Oči koz mu vždycky připadaly zvláštní, jakoby lidské.

Zaklonil hlavu, aby měl lepší výhled na mohutný hrad. Ze strategicko-bezpečnostního hlediska ho postavili na obtížně přístupné vápencové skále. Tyčil se vysoko nad městem. Dech vyrážející dominanta Trenčínské stolice měla za úkol chránit obchodní cesty a hranice. Okolo kamenných věží a menších obranných věžiček se nepřírozeně rychle hnala bílá oblaka.

Kapitán vstoupil do srdce města. Z komínů domů k obloze stoupal štiplavý dým. Ze dvorů do ulic vyrážel zápach maštalí. Splýval se smradem lidských výkalů a moči, které obyvatelé vylévali ven na dlažbu.

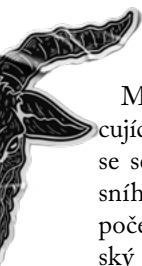
Zpod sněhu zahlédl vykukovat sněženky, první posly jara. Jejich bílé, svěšené květy ostře kontrastovaly se zelenými listy a stonkem.

Poslední pozůstatky slunce zašly za mračna. Spustila se pořádná chumelenice. Vítr hnal studené, pichlavé vločky kapitánovi přímo do tváře. Přivíral oči, ale nijak zvlášť to nepomáhalo. Hřebec nespokojeně odfrkoval, i když byl ve službě u kapitána zvyklý i na horší věci. Pán ho popohnal, aby byli oba co nejrychleji v suchu.

Kůň začal cválat.

* * *

Za kapitánem se s hlasitým úderem zabouchly masivní dveře. Ocítl se ve velkolepé komnatě, sám proti všem. Ale přivykl tomu. Jen silní muži zvládají být samotáři.

Mráz zvenčí vyzdobil okenní tabule obrazci podněcujícími představivost. Za takto pomalovanými okny se setmělo, jako by nastal večer. Padal hustý, těžký sníh. Ale uvnitř vládlo příjemné teplo. Postaral se o to početný zástup loučí připevněných ke zdi a obrovský krb. Dřímali u něj tři velcí, dlouhosrstí lovečtí psi. Dřevo v krbu spokojeně praskalo. Do místnosti se šířila omamná, uspávající vůně pryskyřice. Pode dveřmi, jimiž kapitán vstoupil, profukovalo. Světlo z ohně na kamenných zdech roztančilo stíny.

Na stěnách visely lovecké trofeje z honů. Lesy okolo Trenčína odjakživa oplývaly vysokou. Kapitánovu pozornost upoutaly obrovské jelení parohy. To musel být kus.

V koutě loveckého salónku smutně brnkal na loutnu unavený, skleslý šašek. Nikdo si ho nevšímal a on všem oplácel stejně.

Ve středu komnaty trůnil obrovský stůl plný jídla a číší s vínem. Vešly by se za něj desítky lidí, ale teď tady sedělo jen pár přísných, zachmuřených mužů. Rádcové, proběhlo kapitánovi myslí. Od okamžiku, co vstoupil do komnaty, z něj nespustili oči. S výjimkou vousatého muže v medvědíh kožichu. Tomu jako by byl ukradený. Nacpával se jídlem a hltavě ho zapíjel alkoholem. Nahlas srkal a mlaskal jako stará, bezzubá žena. Jeho široká ramena se hrozivě skláněla nad miskou s pečeným kančím masem. Měl husté obočí.

Matuš Čák Trenčanský – uherský palatin, pán Váhu a Tater, nejvlivnější velmož své doby a jeden z nejmocnějších mužů v zemi. Konečně pozdvihl tvář ke kapitánovi. Naznačil mu, aby se posadil.

Kapitán se vydal ke stolu. Než se k němu dostal, musel překročit dvě velké hromady psích výkalů.

Potom si sedl přímo naproti rádcům. Na této straně seděl sám.

Přes stůl zahlédl dva muže, kteří zjevně nepatřili mezi Čákovy nejbližší – velký, starší chlap se zjizvenou tváří a druhý mladší, s útlejší, téměř dívčí postavou. Velkýma, smutnými očima nervózně přejížděl z kapitána na stěnu a zpět.

„Jsme rádi, že jste přišel,“ řekl panovník.

„Nemohl jsem odmítnout.“

„Mohl. Jsou i takoví, co by nám nejraději odsekli hlavu.“

Nastala chvíle hrobového ticha. Pak se kapitán ušklíbl. Když to Čák uviděl, rozchechtal se. Kolem létaly jeho sliny a omastek z pečeně. Rádcové si vyměnili pohledy a pak se rozesmáli i oni. Od zdí komnaty se odrážela mohutná salva hýkavého řehotu.

„Je tu taková věc,“ promluvil Čák, když se všichni uklidnili. Nespouštěl z kapitána přísný pohled. „Máme plány. Někteří říkají, že jsme zaprodali duši ďáblu a prý za to skončíme v pekle. My se však nepokládáme za rouhače. Jsme spíš vizionář. Víte, kdo je vizionář, kapitáne?“

Kapitán přikývl.

„Tak potom nám rozumíte. A co se týká pekla... Nuž, abychom řekli pravdu, celkem nás ta představa láká.“

Kapitán nevěděl, co na to říct.

„Hledáme zkušeného muže s vojenskou minulostí. Důvěryhodného a chladnokrevného, kterého nic nezaskočí. Znáte takového?“

„To bych mohl být já,“ vytušil kapitán.

Vládce se ušklíbl a napil se. Kapitán cítil sladkou, opojnou vůni nápoje. Jemu nenabídli. I stůl před

zjizveným mužem a tichým, nervózním mladíkem zel prázdnou. Postaráno bylo jen o Čáka a rádce.

„Máte ženu, kapitáne?“ zeptal se panovník.

„Měl jsem. Zemřela před pár roky. Starám se o desetiletého syna.“

„Můžete ho vzít s sebou.“

„Vzít *kam*, pane?“

„Do Dáblova hřbetu.“

Kapitán zavrtěl hlavou. „Nerozumím.“

„Zaplatíme vám. Mnohem více, než jste schopný utratit. Ještě děti vašeho syna z toho budou žít. Pracujeme na jednom plánu,“ řekl panovník a kývl hlavou ke zjizvenému. „Pobočníku, chopte se slova.“

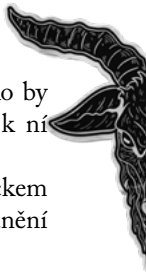
Zjizvený pobočník byl stejně statný jako Čák. Oba působili dojmem, že by neměli problém srazit k zemi holou rukou rozzuřeného býka. Obličej měl poset hlubokými jizvami, byl starší než kapitán a měl krátké, bílé vlasy. Jeho tváři kromě hlubokých jizev dominovaly pronikavě modré oči. Kapitán ho měl okamžitě přečteného. Buď ve válce zabil desítky lidí, nebo ani jednoho.

Kapitán vstal od stolu a s nataženou rukou se nahnul k pobočníkovi. „Tibor Lukavský.“

Muž překvapeně vstal. Zřejmě se během kariéry v armádě často nesetkával s muži vyšší šarže, kteří se k němu chovali jako k rovnocennému. „Andrejovič. Tomáš,“ odkašlal si.

Rádcové si zaskočeně vyměnili pohledy. Tichý mladík klopil zrak k hraně stolu a tvářil se, že má plné ruce práce s odstraňováním špíny ze dřeva vlastními nehty.

Kapitán a pobočník se posadili. Andrejovič zpod stolu vydoloval velké plátno s načrtnutou mapou oblasti. Rozložil ho na stůl. Dával si pozor, aby se mapou nedotkl palatinova talíře. Když všichni u stolu –

až na panovníka, který pokračoval v hostině, jako by se nic nedělo – zahlédli mapu, automaticky se k ní nahnuli.

„Půjdemě sem.“ Pobočník dloubl ukazováčkem doprostřed. Z prstu polovina chyběla, snad zranění v boji.

Kapitán nadzdvihl obočí. „My?“

Čák v mastných rukou právě rozlomil tlustou kost a začal z ní vysávat morek. „Pokud naši štědrou nabídku přijmete, tento pán se stane vaším zástupcem. Pobočník udělá všechno, co vám na očích uvidí. Kromě smilstva, přirozeně.“

Rádcové se rozesmáli.

Kapitán si v pobočnickově tváři všiml vteřinového úšklebku, z něhož usoudil, že kdyby to řekl kdokoliv jiný, už by měl zlomený nos.

„Říkáme tomu Ďáblův hřbet,“ promluvil chraplavým hlasem Andrejovič.

„To zní romanticky,“ neodpustil si poznámku kapitán.

Čák zlomil další kost. Ruce se mu leskly mastnotou a šťávami. „Taky si myslíme. Pojmenovali to lidé, kteří tudy kdysi procházeli. Jsou to neprobádané hory. Pár z nich tam prý vidělo čerta. Tak to pojmenovali, jak to pojmenovali. Chceme tam vybudovat osadu, abychom měli dobrou obchodní cestu s Moravou. Vidíme v tom budoucnost. Vysíláme tam skupinu dřevorubců a tesařů s rodinami. Vyrazí za pár měsíců, na Velkou noc. Postaví osadu, kde budou žít, vysekají cestu přes hory. Půjde s vámi kněz, který si prosadil, že tam postaví kostel. Je to opuštěné místo bez Boha a on ho tam chce dovést. My jsme s tím souhlasili. Lidé bez Boha přestanou poslouchat, a to odmítáme riskovat. Je to příliš velká investice.“

Kapitán přikývl. „Tomu rozumím, pane. Nerozumím ale jiné věci.“

Čák tázavě nadzdvihl obočí.

„Co to má společného se mnou? Nejsem dřevorubec ani tesař.“

„Ne, to vskutku nejste. Jste však voják.“

„To jsem.“

„Budou potřebovat někoho, kdo se o ně postará.“

„Očekáváte problémy, pane?“

Slova se ujal pobočník. „Údajně tam žije hodně medvědů a vlků. Z toho důvodu bude na ochranu mužů, žen a dětí dohlížet jednotka vojáků. V čele s námi dvěma, kapitáne. Oblast je plná divoké zvěře. Ty lesy jsou velmi hluboké. Zvířata se tam lidí nebojí. Nemají k nim vybudovaný přirozený respekt. Kromě toho tam jsou propasti, řeky, jeskyně—“

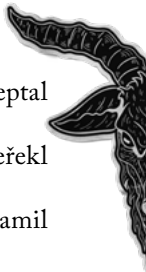
„Prostě nepotřebujeme,“ zapojil se do debaty netrpklivě palatin, „aby nám jednu polovinu těch idiotů sežrali medvědi a druhou vlci.“

„To jistě ne, pane,“ souhlasil kapitán.

Rádcové se zasmáli.

„Kromě ochrany,“ pokračoval pobočník, „budeme jako vojáci zabezpečovat jídlo. O to se postará tamní zvěř. Ženy budou vařit, prát a podobně. Půjdou s námi i děti. Když budou chlapi s rodinami, budou civilizovanější.“

Čák mlaskl a přikývl. „Jak jsme už říkali, budete tam mít i kněze, Pavla Jilemnického. Prý je to autorita. Ti kretění potřebují Boha, aby se nespustili. Není nic horšího, než když se chlapi spustí. Dvojnásob uprostřed lesa. To by mohlo mít katastrofální následky, a jak jistě víte, kapitáne, katastrofální následky nemáme rád.“

„Muži v lese, to si říká o úrazy. Co felčar?“ zeptal se kapitán.

Čák pohlédl na tichého muže, který dosud neřekl jediné slovo, ale vše pozorně sledoval.

Muž vstal a natáhl ke kapitánovi ruku. „Kamil Dunajčik.“

„Lukavský,“ přikývl kapitán.

„Je to jeden z našich osobních lékařů,“ řekl Čák. „Posíláme ho s vámi, tak nám tam na něj laskavě dohlédněte.“

Do oken se opřel vítr tak silně, že jedno špatně zavřené rozrazil dokořán. Psi se vytrhli z dřímot a zuřivě se rozštěkali na neviditelného nepřítele.

KAPITOLA 2

Od západu se vyjasňovalo. Sněhová bouře skončila. Už jen občas spadla vločka. Pochmurná obloha se trhala, prodíralo se přes ni slunce a roztápělo sníh.

Kapitán vyjel z Trenčína. Znova projížděl pod oběšenci. Nikam nezmizeli. Ani havrani ne. Největší z černých opeřenců se jednomu z viselců drápy zasekl do krku, vrazil mu zobák do oka, vyrval mu ho z dülku a nenažraně hltal.

„Rychleji, Stelare,“ pobídl kapitán zvíře a botami se jemně dotkl jeho slabin. Přešlo do klusu, následně do cvalu a nakonec vyběhlo tryskem. Byl to dobrý a spolehlivý kůň s vojenským výcvikem. Zvládal vzdálenosti, při kterých by slabší koně umírali už v polovině.

Široká obchodní cesta za městem přešla do polní. Na rozcestí odbočil do polí a po pár minutách prudkého trysku zahlédl, jak zpoza vzdáleného lesíku k obloze stoupá dým z komína.

Domov.

S manželkou statek koupili před lety, ještě než onemocněla. Věděl, že do válek nebude chodit věčně. Měl jich plné zuby. Od té doby, co se mu narodil syn, se toužil usadit. Když držel to malé, bezbranné tělo poprvé v náručí, srdce se mu rozbušilo jako o závod a po zádech mu běhal mráz. Nikdy nic podobného necítil. Dělal to z něj lepšího člověka. Ale byl i lepší voják? Spíš naopak. A to ho mohlo stát život. Proto byl nejvyšší čas skončit.

Co se stal otcem, už v sobě necítil dravost ani touhu po krvi. V mládí bral válčení jako zábavu, pokládal se za nesmrtelného. Tušil, že dřív anebo později nastane doba, kdy zavěsí meč doma nad krb a bude vzpomínat.

Myslel, že tady, v klidu a tichu, daleko od všech a všeho, bude se ženou šťastný. Už žádné boje, žádné problémy. Jen rodina a příroda. Poklidná rána bude trávit procházkami po okolních lukách.

Když se mu narodil syn, odcházelo se mu do krvavých bitev ztěžka. Odvahu nahradil strach. To bylo nebezpečné. Strach ve válce nikomu nepomůže a kdo ho cítí, je dopředu odsouzený ke smrti. Jak přespával na bitevním poli plném roztrhaných lidských těl, udržovala ho při zdravém rozumu vzpomínka na rodinu.

Odešli z Trenčína na rozpadající se statek pár kilometrů za městem. Začali ho zvelebovat. Byl zanedbaný, ale s velkým potenciálem a umístěný v lůně přírody. Tady nám bude dobře, myslel si tehdy. Tady bude moct napravit pošramocené vztahy s rychle rostoucím synem. Vzájemné odcizení začalo dávno před manželčinou smrtí, převážně kvůli otcově nepřítomnosti. Ale až po tom, co umřela, se vztah s Jonášem ocitl na bodu mrazu. Už to ani omylem nebylo tak srdečné a veselé, jako když měl dva tři roky. Teď mu bylo deset a kapitán ho někdy nepoznával. Jako by žil s neznámým člověkem, ne vlastním synem.

Tibor Lukavský si povzdechl a několik desítek metrů před branou z koně sesedl. Chytil Stelara za uzdu a společně, bok po boku, kráčeli ke statku. Okolní hory byly štědře posypané sněhem, což dotvářelo pohádkový charakter krajiny.

Během jízdy si utřídil myšlenky ohledně Čáka. Všechno zdánlivě šlo proti plánům o poklidném životě na statku. Na druhé straně, Ďáblův hřbet mohl být šancí na nový začátek. Možná jim tam bude lépe. Jeho statek už nepřipomínal milovaný domov, jakým původně měl být (a kdysi i byl). Už šlo jen o rozsáhlé hospodářství s množstvím zvířat a tím pádem i práce. Zapáchající místo bez kousku citu, a naopak s příliš velkým počtem vysilujících vzpomínek. Musel v duchu přiznat, že se sem vůbec nevracel rád. Možná že by Ďáblův hřbet mohl být šancí, kterou potřeboval jak on, tak Jonáš.

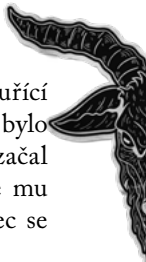
Přistoupil k bráně a pustil uzdu. Stelar odfrkl, zaržál a poslušně zůstal nehnutě stát u pána.

Kapitán se oběma rukama zapřel do masivního dřeva a brána se se skřípáním otevřela. Ve dveřích chlíva, kde chovali prasata, zaregistroval pohyb. Zevnitř vyšel Jonáš. Na svůj věk byl vysoký. Dlouhé, blondaté vlasy mu padaly do modrých očí. Obě barvy zdědil po matce. Kapitán někdy přemýšlel, zda má i něco po něm. Možná tvrdohlavost. Nedokázal se však rozhodnout, jestli je to dobře, či nikoliv.

Syn se zarazil, když otce zahlédl.

Kapitán pokývl hlavou na pozdrav.

Syn odvrátil tvář a pokračoval v práci. S hospodářstvím pomáhal pacholkům. Kapitán to tak chtěl, chlapec si musel od útlého věku zvyknout, že k životu patří i povinnosti.

Jonáš před sebou tlačil trakař plný hnoje. Z kouřící hromady trčely vidle. Směřoval ke hnojišti, které bylo na okraji dvora. Tam trakař položil na zem a začal z něj vidlemi přehazovat hnůj. Pod nohama se mu motaly slepice a zobaly odpad ze země. Chlapec se k otci postavil zády.

Kapitána jako malého brával otec ke dravé řece na ryby. To utužilo jejich vztah. Chtěl to samé dělat s Jonášem, ale nikdy neměl čas. Z představy, že v Ďáblově hřbetu je řeka, se mu rozbušilo srdce.

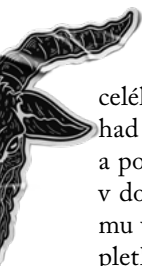
Ze dveří stodoly vyběhl pacholek. Pod nohama mu praskaly zamrzlé kaluže vody. Pozdravil kapitána a ten mu podal uzdu s hřebcem.

„Pojď, Stelare,“ vyzval koně pacholek.

Stelar zbystril pozornost, ale když uviděl známou tvář, uklidnil se. Kapitán sledoval, jak pacholek jeho oblíbené zvíře odvádí do stáje. Z ní se na pozdrav ozvalo zaržání synova poníka.

Kapitán vešel do domu. Přivítalo jej teplo vycházející z pece, na níž stál hrnec. Cosi v něm bublalo. Ze stropních trámů visely svazky česneku, cibule, sušených hub a bylinek. O nohy se mu začaly otírat dvě černé kočky. Když se nedočkaly vyžadované pozornosti, znechuceně se vytratily neznámo kam.

Nad hrcem se hrbila stará žena. Když zaregistrovala vrznutí dveří, otočila se a pozdravila. Pak vzala misku s mlékem a nadrobeným chlebem. Provinile pohlédla na kapitána. Lukavský s úsměvem zavrtěl hlavou. Žena dobře věděla, jaký na to má názor, ale ani to ji neodradilo od milovaného rituálu. Navzdory bolestem v kříži se sehnula a položila misku do kouta. Tvrdila, že je pro bílého hada, který prý žije v každém domě. Mělo jít o ducha prvního majitele hospodářství, který byl ochráncem domácnosti a zároveň

celého statku. Kapitán nikdy žádného neviděl. Bílý had žil údajně pod prahem domu, všechno sledoval a po nocích bouchal, když byl nespokojený. Kapitán v domě slyšel bouchání, jen když byl opilý a padaly mu věci z rukou. Ale měl stařenu příliš rád, aby se jí pletl do podobných libůstek.

„Už jste ho někdy viděla na vlastní oči, Anno?“

Tvářila se, že neslyší. Utřela si ruce do zástěry a vrátila se k peci, kde připravovala pozdní oběd. Po smrti ženy se o Jonáše starala pokaždé, když on se účastnil bitev nebo měl povinnosti jako dnes. Annu poznal dávno prostřednictvím jejího syna Petra, s nímž bojoval v mnohých válkách. Když se z nějaké vraceli, vždy se u Petrovy matky zastavili. Ta kapitána pokaždé objala a uvítala ho jídlem i laskavými slovy plnými díky za to, že jí syna přivedl domů živého a zdravého.

Až jednou nepřivedl. Petrovi se stala osudnou Transylvánie. Kapitán tam přišel o většinu svých mužů, nejmíc ho však mrzela právě ztráta Petra, kterého si oblíbil. Byl statečný, čestný a měl smysl pro humor, což bylo na cestách daleko od domova, kde mohli kdykoliv přijít o život, vítaným zpestřením.

Po návratu z Transylvánie bylo jeho povinností říct Anně, že ztratila syna. Zrovna v té době onemocněla jeho manželka. Kapitán na syna zůstal ze dne na den sám. Pomocnou ruku mu podala právě Anna. Když ho opět povolali, nechal syna u ní. Uplynulo dva a půl roku a stala se z toho samozřejmost. Buď ho nechával u Anny doma v Trenčíně anebo, pokud šlo o delší období, bývala na statku a zároveň dohlížela, aby v něm všechno fungovalo. Platil jí, ale ve skutečnosti jí dával něco mnohem důležitějšího než peníze – pocit, že je užitečná, že jí má někdo rád a že